

İZMİR FİNANS ALTYAPISI VE TÜRKİYE FİNANS SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ

Erdem ALPTEKİN

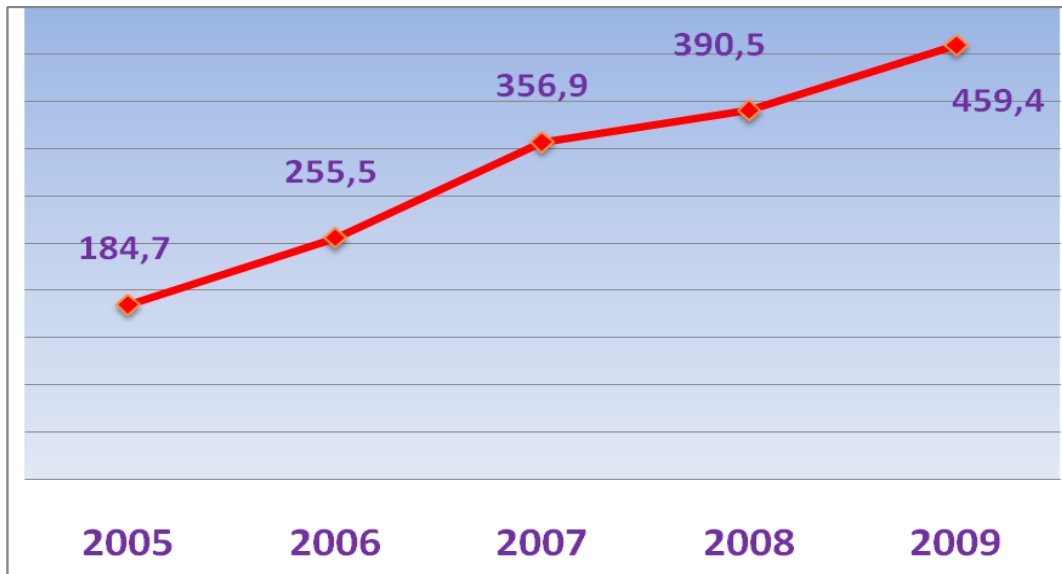
Türk finans sistemi incelendiğinde en büyük payı bankaların, daha sonra ise sırasıyla menkul kıymet yatırım fonları, sigorta şirketleri ve finansal kiralama şirketlerinin aldığı görülmektedir.

Gelişmiş finansal kuruluşların var olması, ülke ekonomilerinin büyüme ve kalkınmasıyla eş değerdir. Bu nedenle son yıllarda ülkemizdeki mali kuruluşların ve alternatif finansman kaynaklarının gelişiminin, firmalara da olumlu yansımaları beklenmektedir.

Ancak bu durum aynı oranda firmalara yansıyamamıştır. Çünkü yaşanan ekonomik kriz, finansman maliyetlerinin yükselmesi ve kaynakların daralması gibi nedenlerden ötürü reel sektöre olumsuz yansımıştır. Firmaların öz sermayelerinin fazla güçlü olmaması, artan bir şekilde borçlanmalarına ve mevcut borçlarını ödeyememelerine neden olmuştur.

Sadece Türkiye değil İzmir genelinde de; protesto edilen senetler yukarıya tırmanmıştır.

Grafik 1: İzmir’de Protestolu Senetlerin Tutarının Yıllara Göre Seyri (Milyon TL)

Kaynak: T.C. Merkez Bankası

2005 yılında 184 milyon TL tutarında olan protestolu senet miktarı, 2009 yılı sonu itibariyle 2 katın üzerinde artış gösterip 459,4 milyon TL'ye yükselmiştir. İzmir'de protestolu senet tutarı; Türkiye genelindeki protestolu senet tutarının yüzde 6,57'sini oluşturmaktadır.

Kentimiz ekonomik krizden etkilenmiştir ancak son yıllarda Türk finans sistemine olan etkileri çoğalmıştır.

Ülkemizde faaliyet gösteren finans kuruluşların merkezi veya genel koordinatörlükleri genelde İstanbul'da olup, birçok şubeleri ise İzmir'de faaliyet sürdürmektedir.

İzmir merkezli faaliyet gösteren Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası, kentimizin finansal anlamda zenginleşmesine büyük katkı yapmış, artan işlem hacmi ve pozisyon sayısı ile VOB finansal sistemimizin vazgeçilmez aktörü haline gelmiştir. Her ne kadar borsadaki işlemler uzaktan erişimli olarak gerçekleşse de, VOB'un tanıtımı İzmir'in tanıtımına da büyük katkı yapmaktadır.

Küresel ekonomik gelişmeler sonucunda ülkemizde faaliyet gösteren tüm firmalar dışsal ekonomik şoklara karşı daha hassas hale gelmiştir.

Bu nedenden dolayı; risk yönetimi araçlarına duyulacak ihtiyaç son zamanlarda artmış olup, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası bu riskleri yönetmek isteyenlere önemli fırsatlar sunmaktadır.

VOB'un 2008 yılında toplam işlem hacmi, 207,9 milyar TL iken, 1 Aralık 2009 itibariyle bu rakam yüzde 46,6 artarak 305 milyar TL'ye tırmanmıştır.

Endeks sözleşmelerinin toplam işlem hacmi içerisindeki payı yüzde 93, döviz sözleşmelerinin ise yüzde 7 civarında olup, emtia ve faiz sözleşmelerinin payı ise sıfıra yakındır. VOB'da 2009 Kasım sonu itibariyle hesap sayısı 55.000'i geçmiş, toplam teminat ise 1 milyar TL'ye yaklaşmıştır.

10.000'den fazla kişi ve kuruluş para ödeyerek VOB verilerini her an izlemekte olup, dünyanın büyük ve tanınmış fonlarının birçoğu VOB'da işlem yapmaktadır.

VOB, ülkemizdeki ilk özel borsa kuruluşu olmasının yanı sıra bir milyon üyesi ve 350'nin üzerinde oda ve borsanın bağlı olduğu yapısıyla; iş dünyasının en büyük temsilcisi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin çatısı altında bulunması ve sermaye piyasalarının vazgeçilmezi olması gibi daha birçok üstünlüğüyle ekonomik sistemin vazgeçilmez kurumlardan birisidir.

Ayrıca Anadolu'nun her yerinden firmaların kote olabileceği, KOBİ Borsası'nın (Anadolu Borsası'nın) hayata geçirilmesi, finans darboğazında olan küçük işletmelere nefes alacaktır.

Mali kuruluşların içinde en büyük ağırlığı olan sektör, bankacılık sektörüdür. Türk Bankacılık sektörünün dönem net kârı yüzde 49,6 artışla 20,1 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir.

Türk Bankacılık Sektörü için 2009 yılı, sektörün özkaynakları ile kârlılığının güçlendiği bir yıl olmuştur.

Sektör sınırlı ölçüde büyümüş, takipteki alacaklarda ise önemli artışlar gözlenmiştir.

2009 yılsonu itibarıyla bankacılık sektörünün toplam kredileri 2008 yılsonuna göre yüzde 6,9 artarak 367,4 milyar TL'ye yükselmiştir. Kredilerde meydana gelen artışın önemli bir kısmı (yüzde 4,5) yılın son çeyreğinde gerçekleşmiştir.

Türleri bazında en fazla artış yüzde 10,9 ile bireysel kredilerde görülürken bunu yüzde 7,9 ile kurumsal ve ticari krediler izlemiş, KOBİ kredileri ise yüzde 0,7 küçülerek toplam kredilerin yüzde 21,3'ünü oluşturmuştur.

2008 yılsonunda yüzde 3,7 olan kredilerin takibe dönüşüm oranı, Aralık 2009 itibarıyla yüzde 5,3'e yükselmiştir. En yüksek takibe dönüşüm oranı yüzde 7,6 ile KOBİ kredilerinde olup, KOBİ kredileri aynı zamanda Eylül 2008'den Aralık 2009'a kadar olan dönemde takibe dönüşüm oranında en yüksek artışın gerçekleştiği kredi türüdür.

2009 sonu itibarıyla, kentimizde (ilçeler dâhil) 693 banka şubesi faaliyet göstermekte olup, şube başına 5.477 nüfus düşmektedir. Türkiye'de toplam 9.581 şube olduğu dikkate alındığında, İzmir'deki şubelerin Türkiye'deki toplam şubelere oranı yüzde 13,8'dir.

Tablo 1: Banka Mevduatı Bakımından İzmir

İl	Mevduat (Milyar TL)	Türkiye İçindeki Payı (%)
İzmir	29,70	6,17
Türkiye	480,89	100,00

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Aralık 2009.

İzmir, 29,7 milyar TL ile ülkemizde toplanan tüm mevduatın yüzde 6,17'sini karşılamaktadır.

İzmir, ülke genelinde kullanılan kredilerde 21,5 milyar TL ile yüzde 6,04'lük pay sahibidir. 1.561. 214 TL kredi bankaların takipteki alacaklarına düşmüş olup, bu oran toplam nakdi kredilerin yüzde 7,23'üdür.

Tablo 2: Banka Nakdi Kredileri Bakımından İzmir

<i>İl</i>	<i>Kullanılan Kredi (Milyar TL)</i>	<i>Türkiye İçindeki Payı (%)</i>
İzmir	21,58	6,04
Türkiye	356,84	100,00

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, 2009.

2009 yılı itibariyle kentimizde toplam nakdi kredinin toplam mevduata oranı yüzde 67'dir. Kentimizde en fazla konut kredisi 3,4 milyar TL ile verilmekte olup, 3,1 milyar TL ile diğer tüketici kredisi ve 2,2 milyar TL ile bireysel kredi kartları konut kredilerini takip etmektedir.

Kentimizde 2009 yılı itibariyle en fazla sektörel kredi 1,3 milyar TL ile ziraat ve balıkçılık sektörüne verilmiş olup, söz konusu sektörü 1,0 milyar TL ile toptan ticaret ve komisyonculuk sektörü ve 881.205.000 TL ile gıda-meşrubat ve tütün sektörü takip etmektedir.

Odamızda 16 Şubat 2010 itibariyle sigorta meslek grubuna kayıtlı 1.275 firma faaliyet göstermektedir. Bunlardan 1.175'i sigorta acenteleri ve brokerlar, 66'sı risk ve zarar değerlemesi şirketleri, 14'ü hayat sigortası dışında sigorta hizmetlerinin sağlanması hizmetlerini sağlayan firmalar, 11'i hayat sigortası şirketleri, 8'i emeklilik fonları, 1'i ise deniz sigorta müesseseleri ve acentesidir.

10 Şubat 2010 itibariyle Odamıza kayıtlı 1030 sigorta acentesi levhaya kayıt olmuş olup, sigorta acentelerinin uymak zorunda olduğu teknik şartları sağlamışlardır.

Sigorta sektörünün en önemli sorunları; sigorta şirketleri arasındaki fiyat rekabeti, banka sigortacılığı ile sigorta acenteleri arasındaki rekabet ve sigorta acenteleri arasındaki haksız rekabet olarak görülmektedir.

Türkiye genelinde toplam 103 adet aracı kurum bulunmakta olup aracı kurumların 18 adedi faaliyetlerini geçici olarak durdurmuş durumdadır.

İzmir'de ise 19 aracı kurumun 19 şubesi bulunmakta olup, İzmir Merkezli bir aracı kurum bulunmaktadır.

Ekim 2009 itibariyle; yetkili müesseselerin; 319'u (yüzde 43) İstanbul'da, 58'i (yüzde 8) Ankara'da, 48'i (yüzde 6) Antalya'da, 32'si (yüzde 4) İzmir'de ve 32'si Muğla'da (yüzde 4), yüzde 35'i ise diğer illerde faaliyet göstermektedir.

Bu arada, ayrı bir öncelik alanı olarak finans alanında tamamlayıcı adımlar atılmasının önemine işaret edilmelidir. İstanbul'un 2010'da kültür başkenti olması ve kenti evrensel bir finans merkezi konumuna yükseltecek çalışmalar bilinmektedir.

Ne var ki özellikle finans merkezi olarak, ciddi altyapı sorunları barındıran İstanbul'un beklentileri ne denli ve hangi hızla karşılayacağı konusunda soru işaretlerinin de var olduğu görülmektedir.

İzmir mevcut konumuyla finans kesiminde ülkemize yön veren bir kent olmaktan öte İstanbul'daki merkezi birimlerin kararlarını uygulayan bir konuma bürünmüştür. İzmir'in İstanbul'un yerine geçmesi düşünülemez.

Bu nedenle İzmir, uluslararası bir finans merkezi olarak İstanbul'a rakip değil, onu destekleyici bir rol ile geliştirilmelidir. Bu çerçevede bir KOBİ (Anadolu) Borsası'nın oluşturulması, İzmir'de faaliyet gösteren işletmelerin sermaye ihtiyacını daha kolay ve daha ucuz bir şekilde karşılamaları için düşünülmelidir.

Kaynaklar

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Finansal Türkiye Haritası
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü, Aralık 2009
- İzmir Ticaret Odası Sicil ve Ticari İşlemler Müdürlüğü Kayıtları
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İstatistikleri